

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Assertionvm Theologicarvm Sfortiae Pallavicini Sacrae Theologiae Professoris in Collegio Romano Societatis Iesv. Libri Qvinque

De Sacramentis

Pallavicino, Sforza

Romæ, 1650

Cap. 17. An Sacramenta conferant gratiam in tempore, vel in instanti: Vbi multa de tempore indeterminato, de productionibus instantaneis, & de pr[a]eceptis non violabilibus nisi in instanti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38948

CAPVT XVII.

An Sacramenta conferant gratiam in tempore, vel in instanti: ubi multa de tempore indeterminato, de productionibus instantaneis, & de præceptis non violabilibus nisi in instanti.

219 **C**ertum est primò, Sacramenta non conferre gratiam neque ante, neque postquam existunt. Nō ante; quoniam promissio Dei de danda gratia est conditionalis, posito Sacramento, promissio autē conditionalis non obligat ante aduentum conditionis. Nō post; aliòqui verba Sacramentalia non essent
vera,

vera, vt potè quæ proferuntur per tempora præsentia: ex quo etiam excluditur sententia asserens Sacramenta compleri ante instans, sed conferre gratiam in instanti ipsis extrinseco. Nam si fingas idem quoq; esse instans extrinsecum vitæ illius qui Sacramentum recipit, teneris alterum cōcedere, vel aliquem esse in peccato per totam vitam, & iustificari post vitam, vel Sacramentū alicui ritè conferri, qui tamen non iustificetur.

220 Certum est secundò, gratiam non conferri in tempore indeterminato. Omne enim quod est à parte rei, est aliquid determinatū; sed quælibet indeterminatio dicitur respectu necessitatis quæ nō sit

fit

fit ad vnum absolutè, sed conditionatè, *nisi detur aliud*. Ita potentia libera dicitur indeterminata, quia non habet necessitatem absolutam ad vnam partem; sic propositio explicitè, vel implicitè disiunctiua dicitur indeterminata, quia ad hoc vt sit vera, non est necessaria absolutè positio vnius partis: & sic de cæteris. Hoc autem genus indeterminationis non repugnat, quia semper saluatur quomodo verificetur principiū, illud *quodlibet vel est tale, vel non est tale*, vt patet; Ex. g. si quæras, an nauis A. sit necessaria ad nauigandum, respondeo: si non sit alia nauis, est necessaria; si sit, non est necessaria. At si daretur aliquid à parte
rei

De Sacramen. Cap. XVII. 337
rei verè indeterminatum in
suo esse, sequeretur, illud
principium esse falsum. Nam
si de quolibet prædicato exco-
gitabili verificatur in illo ente
altera pars contradictionis,
vtique illud ens nullam habet
indeterminationem.

221 Confirmatur ex ab-
surdis à posteriori. Nam tem-
pus indeterminatū debet ha-
bere essentiam vniuersalem
temporis, aliòquin est tem-
pus æquiuocè, eo modo quo
etiam lignum posset vocari
tempus. Ergò habet partes prio-
res, & posteriores. Quæro igitur
an in priori medietate
huius temporis indeterminati
existat gratia. Si concedas;
Ergò gratia existit ante finem
totius Sacramenti. Si neges;

P ergo

ergò non assignasti durationem gratiæ prout distinguitur ab integra duratione negationis gratiæ, quam durationem quærit quicumque quærit, quando nam gratia conferitur; sed æquè assignasti illud tempus, ac potuisses assignare integrum annum.

222 Denique est axioma mathematicum ac præcipuè Archimedis ità se habere tempus ad tempus, sicut se habet spatium ad spatium, quando quidem utrumq. habet eandem mensuram hoc est motū. Sed ex octaua demonstratione primi libri Euclidis quoties in spatio locali duæ lineæ sunt inæquales, potest abscindi à maiore pars determinata per quam excedit minorem. Ergò

idem

idem potest fieri inter duo tēpora: ac proinde si non in toto tempore in quo confertur Sacramētum datur negatio gratiæ, poterit ab eo integro tempore cui coexistit confectio Sacramenti, abscindi aliqua determinata pars cui non coexistat negatio gratiæ.

223 Contrà hanc doctrinam evidentissimam, quæ negat inceptionem vllius rei in tempore indeterminato, opponi solet molesta obiectio de præceptis aliquid faciendi ante tale certum instans, vel ante finem talis horæ &c. quorum præceptorum violatio adeòq. eius effectus, qui est negatio gratiæ, videtur non fieri nisi in tēpore indeterminato. Neque dicas, hæc præcepta esse

impossibilia. Nam contrà est, quia de facto datur præceptū contritionis ante mortem. Fac ergò, aliquem ex reuelatione, seu vera seu existimata, credere se nō moriturum ante finem horæ, quæro quandonam peccabit nisi cōteratur? Quod si dicas, modum operandi humanum exigere tempus ad colligendas species antequam agamus: contra est; Nam finge, species iam esse collectas; quippe ijs collectis adhuc manet libertas ad conterendum, vel non conterendum. Quin finge aliquem putare, satis esse si incipiat colligere species ante tale determinatum instans. Denique ex multis exemplis tum legis diuinæ tum humanæ, quæ prolixum esset exponere

De Sacramen. Cap. XVII. 341
ponere, quilibet subtiliter con-
templatus intelliget hunc o-
bligandi modum esse possibi-
lem.

224 Existimant aliqui, nō
implicare obligationem illam
itā vagam, vt in nulla certa
tēporis parte incipiat vrigere.
Idque confirmant exemplo
Dei, qui potest vtiliter promit-
tere se aliquid facturum (ex g.
Iudicium vniuersale) in ali-
quo anno æternitatis: qua
tamen promissione posita, nū-
quam est assignabilis aliquis
annus in quo sit verum dice-
re: *Nunc Deus tenetur promif-
sionem exequi*. Hæc tamen re-
sponſio apertè refellitur. Ideo
enim id valet in Deo, quia
Deus neque potest suspende-
re, neque mutare voluntatem

circà vllum obiectum possibile . Quocircà hæc promissio necessitat Deum ad eligendū ab æterno aliquem ex annis futuris, in quo velit eam implere, & ad exequendam deinde talem electionem . Quare non sequitur in Deo illud absurdum, quod sequeretur in creatura; Nempe ità obligari, vt simul posset nunquā seruare obligationem, & nūquam eam violare, procrastinando scilicet semper electionem illius temporis determinati in quo ipsa creatura vellet obligationem implere, vel ità eligendo, vt postea mutaret voluntatem. Deus namque, cum neutrum ex his facere possit, hoc ipso quod obligationem per impossibile nūquam

De Sacramen. Cap. XVII. 343
quam impleret, semper illam
violaret; quippè semper ha-
bens voluntatem de illa num-
quam implenda.

225 Quod si respondeas,
homines de facto obligari in
aliquo tempore determinato,
sed ex ignorantia, quia nesciunt
an post illud poterunt adim-
plere præceptum. Contra est;
quia possunt scire vniuersè per
te quod nisi haberent ignorā-
tiam numquam obligarētur.
Ergò possunt inferre euidēter;
Egonumquam obligor. Euidens
enim est neminem obligari ad
id ad quod scit quod non
obligaretur nisi haberet igno-
rātiā super ipsa obligatione.

226 Vt ergò hæc obiectio sol-
uatur, distinguendum est pec-
catū quod cōmittitur ex ipsa

P 4 actuali

actuali violatione præcepti, ab eo quod cōmittitur ex periculo cui quis se per morā exponit ne fortè non possit seruare præceptum. Rursus recolenda sunt quæ diximus in libello de *Fide* n. 311. hoc est supposita infinita diuisibilitate temporis (nam ea negata nulla esset difficultas) non posse Deum assignare omnes partes illius, adeòque non posse dare concursum successiuè ad infinita exercitia libertatis distincta intrà aliquod certum tempus, sed debere vel ad exigentiam naturæ, vel ex suo arbitrio, determinare aliquam vltimam particulā durationis, cui nulla conueniunt prædicata contradictoria neque intrinseca, neque extrinseca, in quatuor possit

possit quis benè, vel malè operari, sed non benè in vna eius parte, & malè in alia; Si enim posset mutare, nō solūm Deus assignaret in eo tēpore plures partes quā supponamus assignari, sed etiā ipse homo, quip̄ videns se antea operatum fuisse vno modo, & delibērans vtrum nunc velit perseverare, an mutare.

227 His positis dicimus, re ipsa violari præceptū in tota illa vltima particula, in qua quis omittit actū præceptum: peccari autem ex periculo in illa particula, in qua primum creditur eiusmodi periculum; poenam verò humanam veluti excommunicationem incurri quidem in illa vltima particula veræ violationis, sed in-

P S CURI

curri in ordine ad tempus sequens. Probatur hæc vltima pars: Nam in eo tempore in quo verè præceptum violatur, pro priori natura ad peccatū ille homo gaudebat beneficijs aliorum fidelium; Et tamen non iniungitur excommunication ab Ecclesia in ordine ad aliquos effectus vnius instātis, & non ad alios: ergò pro toto illo instanti gaudet beneficijs communibus omnium fidelium. Quare verisimilius est vt dixi excommunicationem respicere solum tempus subsequens, licèt reatus ad executionem talis poenæ sit in particula antecedenti.

228 Quod si sequaris sententiam negantem posse aliquid permanens incipere in
tem-

tempore, quæ videtur sententia Aristotelis, & conformis communi conceptui hominū admirantium initia rerum, non autem permanentiam, ac proindè hanc ab illis distingētium, atque ex hoc vnico argumento ponentium instantia in tempore; si, inquam, sequaris hanc sententiā; dic negationem gratiæ, & reatum poenæ incurri in instanti inceptiuo illius vltimæ particulæ; per quod illa iungitur particulæ præcedenti, quod instans est essentialiter copulatiuum, secundùm Aristotelem 8. *phys.* 2. 69. Ac proinde actus qui existit in eo instāti necessariò existit in particula sequenti.

229 Dices: quamuis actus externus necessariò sequatur

P 6 ad

ad actum internum, tamen
poena imposita actui externo
non incurritur nisi postquam
sequitur externus; Ergò licet
duratio illius particulæ neces-
sariò sequatur ad instans ince-
ptium, tamen poena impo-
sita omissioni duranti per
totam particulam, non debet
incurri in instanti inceptiuo.
Sed respondemus, distinguen-
dum esse inter poenam, & rea-
tum poenæ. Poena non debet
dari nisi post totum malum,
cui imponitur; At reatus da-
tur hoc ipsò quòd quis ponit
liberè aliquid essentialiter tra-
hens illud malum. Hoc vlti-
mum contingit in casu nostro,
& non in ponente actum in-
ternum; Nam eo posito adhuc
alia causa vel saltem Deus pos-
set

set impedire externum, & sic complementum illius mali, cui iniungitur poena. Ideò per actum internum non ponitur aliquid metaphysicè trahens totum malum cui iniungitur poena. Denique confirmatur hæc doctrina; nam lex, & impositio poenæ debuit condi eo modo quo potuit. Aliter verò condi non potuit, supposita sententia quam hic supponimus, res nimirum permanentes non posse incipere nisi in instanti intrinseco.

230 Aliqui tamen docti recentiores censent res permanentes (supposita infinita diuisibilitate temporis) posse incipere extrinsecè. Et id putant de gratia sacramentali. Censent enim in sensibilitate sacramen-

men-

mentorū dari *minimum quod non*, hoc est tantam partem, quanta per se non sit sufficienter sensibilis, sed per quamcūque additionem fiat talis: datur ergo, aiunt, aliquod instās; in quo Sacramentum vltimò non est, sed postea erit: & in hoc instanti gratia illa incipit extrinsecè.

231 Hæc sententia validè impugnatur. Primò ad hominem contrà eius auctores qui non agnoscunt aliqua minima in quantitate permanēti vel successiua; adeòque concedunt nullam esse partem durationis, quæ non sit volita à Deo per decretum, executium distinctum ab eo, per quod est volita pars anterior. Nam hoc posito, non est
assu-

De Sacramen. Cap. XVII. 35 r
assignabilis aliqua duratio vltimæ syllabæ v. g. quæ moueat Deum ad infundendam gratiam. Quacumque enim assignata potero ibi considerare duas partes, quarum altera est volita per decretum anteriùs, & determinat Deum ad dandam gratiam, ita vt duratio subsequens impertinenter planè se habeat. Quando quidem Sacramenta, seu sint causæ physicæ, seu morales, certè causant per existentiam non posteriorem ad existentiam effectus. Quare nulla pars illius durationis quam Sacramentum causat in gratia, debet esse prior tempore, quàm vlla pars assignabilis in Sacramento causante. Sed hæc resolutio, vt diximus, validior est
ad

ad hominem, quàm in principijs nostris iam suprâ explicatis, & infrâ explicandis super minimis quantitat iuis. Eadem ergò sententia simpliciter ex triplici capite nobis non probatur.

232 Primò quia sine vllò fundamento asserit sensibilitatem sufficientem ablutionis vel enunciationis incipere extrinsecè, idque ad soluendam præsentem quæstionem de inceptione gratiæ Sacramentalis. Secundò quia in forma Sacramentorū adhibetur verbum affirmatiuū præsentis temporis quod videtur significare instans intrinsecum. Nam, vt alibi dixi, nullum aliud habuit fundamentum Aristoteles ponendi instantia, quàm, vt aliquid

quid ex parte obiecti responderet affirmationi præsentis. Quin apud Latinos vocatur *in-stās* id ipsū quod nos semibarbare dicimus *præsens*. In hoc tamen differt tempus à quantitate permanenti, quòd in hac non datur principium distinctum à fine ex natura rei; illud enim idem punctū quod est principium secundum vnā mensurationem, est finis secundum alteram; Et ideò in qualibet quātitate debent posse inueniri saltem duo puncta quorum vtrumlibet possit esse principium secundum aliquā mensurationem. At in tempore sicut datur ex natura rei id quod est *prius*, & id quod est *posterius*, ita datur vnum solum principium. Hinc est nō requi-

ri in duratione rei permanētis duos terminos intrinsecos, sed finem posse esse extrinsecum, ità vt res incipiat per primum sui esse. Aliòquin duæ formæ permanentes oppositæ coexisterent in eodem instāti, quod repugnat; Non autem repugnat qualitates oppositas penetrari secundùm puncta terminatiua. Contrarietas enim illarum est secundùm subiectum non secundùm locum.

233 Arbitramur ergò effectus Sacramentorum incipere in instanti intrinseco, quod apertissimè asseruit de effectu verborum consecrationis S. Thomas 3. p. *quæst.* 75. *art.* 7. *in corpore & ad primum.* Quinetiam de qualibet inceptioe gratiæ

De Sacram. Cap. XVII. 355
gratię in quartum dist. 17. q. 2.
art. 5. questiuncula 2. ad 3. vbi
ait. Non est assignare ultimum
instans in quo est culpa, sed pri-
mum in quo non est, sed est assi-
gnare primum instans in quo est
gratia: & quomodo hoc sit verū,
patet ex ijs quę dicta sunt su-
prā dist. 11. de transubstantia-
tione panis in corpus Christi. Et
ratio est, quia tunc primò est
sufficiens sensibilitas Sacramē-
ti quando potest ex vi obie-
cti sensibilis verificari hoc iu-
diciū, *hic est vnctus, est ablu-
tus &c.* Quod quidem iudiciū,
vt actu eliciatur, requirit ali-
quam morulam post positio-
nem obiecti; sed eam moru-
lam non expectat Sacramen-
tum, vt patet; perficitur enim
quando datur fundamentum
obie-

obiectiuum talis iudicij. Bene ergò S. Thomas laudato articulo 7. ad tertium ait: *Conuersio in ultimo instanti prolationis verborum: tunc enim completur verborum significatio, quæ est efficax in Sacramentorum formis.*

234 Hoc posito, cessat obiectio aduersariorum quòd tota ablutio ex g. detur ante instans, ac proinde quod illud instans impertinenter se habeat ad confectionem Sacramenti, quippe cuius tota sensibilitas esset posita etiam si Deus impediret illud instans terminatiuum. Respondemus enim, omnem motum ordinari essentialiter ad terminum, & omne fieri ad factum esse. In rebus
qui-

quidem permanentibus, ut docet Aristoteles, & aduertit S. Thomas articulo citato fieri, & factum esse est idem; scilicet in successiuis. Ideò illud indiuisibile pertinet ad perfectionem actionis, & sensibilitatis, hoc est ad factum esse vtriusque; neque Deus potest illud impedire; quia motus est talis entitas, ut non sit prudenter amabilis nisi in ordine ad terminum.

235 Præterquam quod, gratia producitur in vltimo instanti formæ, ut sic enunciationem ipsius formæ de præsentiverificet. Forma vero constat ex syllabis finitis, quarum quælibet completur per instantia interpolata, & durat aliquandiù. In illo igitur instan-

ti

ti producitur gratia, in quo vltima syllaba (quæ est sonus indiuisibilis, & per indiuisibilem sensationem percipitur) est primò completè audibilis. Quòd si daremus, & formam sacramentalem posse totam validè proferri antequam esset completa ablutio, vel unctio, aut alia actio ad Sacramentum essentialis, & posse Deum impedire vltimum indiuisibile, per quod completur *esse unctum, esse ablutum &c.* Respondemus tunc non fore Sacramentum: vt potè de cuius essentia, vt diximus, non est tantum unctio, & ablutio in fieri; Sed *esse unctum, esse ablutum* in facto esse.

236 Denique fieri solet molesta obiectio, quod Sacramenta

menta non habeant completam significationem in ultimo instanti prolationis, sed post aliquam morulam; nam ante illam semper loquens manet indifferens ad aliquid addendum, quod mutet sensum verborum, & constituat aliam propositionem sensibilem. Respondemus tamen, eam morulam requiri ad hoc ut propositio non sit æquivoca, non autem ad hoc ut sit completa, nisi enim ante illam propositio esset completa, sequeretur nullam propositionem de presenti significare obiectum suum ita esse pro tempore locutionis sed pro tempore silentij subsequenter, in quo per te completur propositio. Nam propositio de presentia habet
signi-

significare obiectum pro ultimo instanti sui, hoc est pro ultimo instanti in quo ipsa completur. Item sequeretur, non obligari eum qui protulisset verba obligatoria cum intentione, & postea immediate mutata voluntate addidisset alia verba modificantia precedentem promissionem: pariter sequeretur non incurrere in censuras hæresis externæ eum qui protulisset propositionem hereticam, & immediate postea eam per aliquam additionem immutasset; Semper enim valeret illud assumptum, quod ante morulam non fuisset completa propositio, ac significatio. Hæc autem omnia sunt contra communem conceptum hominum & sensum.

Do-

Doctorum. Quapropter dicendum est, sicut aliquæ propositiones externæ habent duplicem sensum, ita ut loquens non possit exterius conuinci quod magis intenderit hunc, quam illum, si tamen vnum re ipsa intendit in contractu v. g. ad eum sensum re ipsa obligatur; ita verba ante illam morulam, quam tu exigis, esse æquiuoca ad hoc ut significant affirmationem completam, vel incompletam: quæ æquiuocatio non tollitur nisi post morulam silentij subsequenti; verumtamen ante illam morulam habent re ipsa verum, & completum sensum si accesserit intentio. Ad valorem verò, & effectum Sacramenti non requiritur sensibilitas carens omni æ-

Q qui

quiuocatione, vt alibi expoſi-
tūm eſt.

237 Ex his habetur, qua-
re in Sacramento Pænitentia
non ſit forma ſufficiens ſecun-
dūm communem ſententiam
dicere tātūm: *Absoluo*. Id enim
ex communi vſu ſermonis nō
tam eſt dictio æquiuoca quā
incompleta, hoc eſt principiū
dictionis. Sit tamen forma
ſufficiens: *absoluo te*. Hæc enim
verba ſunt æquiuoca ad di-
ctionem completam, & incō-
pletam, quandoquidem pro-
ferri poſſunt, vel vt implicite ſi-
gnificatiua illius vinculi de-
terminati, à quo quis abſolui-
tur, cū qua intentione ſi pro-
ferantur, ſunt dictio comple-
ta, ac proinde forma ſufficiēs;
vel poſſunt proferri non tam
quam

quam id implicitè significātia,
in quo casu nō sunt dictio cō-
pleta, nec per se sola sufficiunt
ad Sacramentum, sed simul
cum sequentibus. Et porrō
sequentia pertinere posse ad
formam Sacramenti Poeni-
tentiae colligitur ex Conc. Flo-
ren. designante eiusmodi for-
mam sic: *Ego absoluo te &c.*
De facto tamen probabile est
verba illa sequentia non esse
partes formæ regulariter lo-
quendo; Nam Sacerdotes so-
lent habere intentionem per-
ficiendi Sacramentum quā
celerrimè, & tutissimè pos-
sunt; ergō solent habere in-
tentionem proferendi priora
verba in eo sensu, vt ipsa suf-
ficerent etiam si ex aliquo
accidente non possent addi

Q 2 poste.

posteriora : quamuis re ipsa
bene addantur, & ad ob-
seruandum ritum Ecclesiæ,
& ad maiorem declarationem
externam .

238 Hæc de Sacramen-
tis in genere: Aliqua subij-
ciemus de Sacramento-
rum nobilissimo ,
hoc est de Eu-
chari-
stia.

∴

